

आ नो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतः
Let noble thoughts come to us from all sides.
Rigveda , 1-89-I

सर्टिफिकेट कोर्स इन प्रोफेशनल ट्रान्सलेशन स्किल्स

"The fountain of all knowledge is in every one of us."
- Swami Vivekananda

iiKEM

Indian Institute of Knowledge Engineering & Management

(A Division of Knowledge Fountain LLP)

PP Paradise, B-Wing, 2nd Floor, Near Gurudwara,
Ambadi Road, Vasai Station (W), Thane - 401202, MS, India.

(M) 8600178825 / 9325032547

Visit: www.knowledgefountain.org

Our Knowledge. Your Power.

सर्टिफिकेट कोर्स इन प्रोफेशनल ट्रान्सलेशन स्किल्स

‘इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ नॉलिज इन्जिनिअरींग अँड मॅनिजमंट (आयआयकेइएम)’ या ‘ज्ञान व्यवस्थापन’ क्षेत्रात कार्यरत असलेल्या संस्थेने प्रशिक्षित अनुवादकांची वानवा लक्षात घेऊन इंग्रजी-मराठी भाषांतर कौशल्याचे टपालाद्वारे दूरस्थ पद्धतीने प्रशिक्षण देणारा वैशिष्ट्यपूर्ण अभ्यासक्रम सुरू केला आहे. या अभ्यासक्रमाविषयी अधिक माहिती देण्यासाठी आम्ही आपले स्वागत करतो.

बदलती जागतिक अर्थव्यवस्था

आजची जागतिक अर्थव्यवस्था ही ‘ज्ञानाधिष्ठित’ आहे. ज्ञान ही सर्वात कळीची भांडवली मत्ता झाली आहे. जी व्यक्ती जो समाज देश वेगाने ज्ञान मिळवून सातत्याने त्या ज्ञानाचे कालसंगत नूतनीकरण करील आणि त्या अत्याधुनिक ज्ञानाचा सर्वतोपरी उपयोग करील तोच या नव्या युगात टिकेल आणि वाढेल. जेष्ठ ‘ज्ञानकर्मी’ सॅम पित्रोदा (राष्ट्रीय अध्यक्षभारतीय ज्ञान आयोग भारत सरकार). ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. रघुनाथ माशेलकर (ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ व माजी सरसंचालक सीएसआयआर भारत सरकार). डॉ. विजय भटकर (भारताच्या ‘परम’ या महासंगणकाचे निर्माते आणि ज्येष्ठ संगणक तज्ज्ञ) यांसारख्या प्रभृती हे सातत्याने बजावीत असतात. भारताकडे ‘ज्ञानकुशल’ मनुष्यबळ असले तरीही काही मूलभूत मौलिक कौशल्याची तातडीने गरज आहे. भारतातील अनेकविध भाषांचा इंग्रजी व जगातील इतर ज्ञानभाषांच्या संदर्भात विचार केला तर लक्षात येते की देशात ज्ञान प्रवाही ठेवण्यासाठी मोठ्या संख्येने भाषांतरकारांची गरज आहे. ही गरज सातत्याने वाढतच जाईल. प्रादेशिक भाषांना ‘ज्ञानभाषा’ करण्याचे आव्हान समर्थपणे पेलण्यासाठी भाषांतरकार आजच्या ज्ञानयुगात कळीची भूमिका बजावितील.

अनुवाद उद्योग देशात बहरत असून तो अधिकाधिक विस्तारणार आहे. जसजशी भारतीय अर्थव्यवस्था झपाट्याने पसरणाऱ्या तंत्रज्ञानाच्या जोरावर ज्ञानाधिष्ठित होत जाईल तसा अनुवाद उद्योग वेगाने वाढत जाईल. इंटरनेटवरील संकेतस्थळे स्थानिक भाषांमध्ये करण्याची गरज भासेल, या संकेतस्थळांना सातत्याने नित्य नवा मजकूर (कन्टेन्ट) लागेल. आज कन्टेन्ट इज किंग’ असे म्हटले जाते. यात विविध ज्ञानशाखांतील मजकूर लागेल. मोबाईलचे अत्याधुनिक तंत्रज्ञानासह पसरणारे जाळे विचारात घेता या क्षेत्रासाठीही विविध प्रकारचा मजकूर लागेल. एकूण, भाषांतरकाराला या ज्ञानाधिष्ठित अर्थव्यवस्थेत एक कळीचे स्थान आहे. भाषांतरकार हा एका अर्थाने अनेक संस्कृतींना जोडणारा पूल आहे. आज जगभर माहिती व ज्ञानाची अफाट वेगाने निर्मिती होत असताना वेगाने हे ज्ञान स्थानिक भाषांमध्ये उपलब्ध करणे महत्त्वाचे आहे. ज्ञानाच्या अभिसरणासाठी भाषांतरकारांना पर्याय नाही. भाषांतर हेच ज्ञानाच्या अभिसरणाचे, सर्वदूर प्रसाराचे मुख्य माध्यम आहे. त्यामुळे काळ, वेळ, अंतर व अवकाश यांच्या मर्यादा इंटरनेटमुळे संपल्याने सर्वत्र व्यापक स्तरावर ज्ञानसक्षमता वाढणे निर्णायक झाले आहे. समाजाची ज्ञाननिर्मिती करण्याची आणि ते ज्ञान योग्यरीत्या वेगाने वापरण्याची क्षमता यांवर स्पर्धात्मकता ठरणार आहे. त्यामुळे एका भाषेतला मजकूर दुसऱ्या भाषेत आणणे एवढीच भूमिका नसून विविध ज्ञानक्षेत्रांतील ज्ञानाचं विविध ज्ञानशाखांत अभिसरण करून एकूण ज्ञानाची उपलब्धता वाढविणे ही एक महत्त्वाची कामगिरी भाषांतरकारांना करावी लागते. ‘जे जे आपणांसी ठावे, ते सकळांना सांगावे, शहाणे करावे सकल जन’ असा जो संतांचा विचार आहे त्यात समाजाची एकूण ज्ञानधारणा आणि ज्ञानसक्षमता वाढविणे हे क्रांतदर्शित्व आहे. ‘ग्लोबलायझेशन ते लोकलायझेशन’ हा प्रवास भाषांतरकारांच्या मदतीने होतो. भारतातील ‘डिजिटल डिव्हाइड’ दूर करण्यात भाषांतरकारांना मोठी व्यापक भूमिका आहे.

देशभरात विविध भाषा असूनही फार थोड्या विद्यापीठात समर्थरित्या व्यावसायिक भाषांतरकार घडवू शकतील असे अभ्यासक्रम विशेषीकरणाच्या सोयीसह उपलब्ध आहेत. व्यावसायिक भाषांतर प्रशिक्षणाकडे मोठे दुर्लक्ष होत आहे. केंद्र सरकारने नॅशनल नॉलिज कमिशन (www.knowledgecommission.gov.in) च्या सल्ल्यानुसार सुरू केलेल्या 'नॅशनल ट्रान्स्लेशन मिशन (www.ntm.org.in)'च्या अभ्यासपूर्ण अहवालात म्हटले आहे की देशातील अनुवाद उद्योग बहरणार असून येत्या पाच वर्षात किमान पाच लाख भाषांतरकारांची मोठी गरज निर्माण होईल.

भाषांतरकाराला विविध प्रकाराचे ज्ञान, विविध कौशल्ये, ज्ञानसंसाधने व नवनव्या कल्पना यांचा वापर लागतात. स्वयंरोजगार मिळवीत असतानाच तो इतरांसाठीही रोजगार निर्मिती करतो. आता भाषांतर व्यवसायाला उद्योगाचे स्वरूप आले असून देशातील या क्षेत्राची उलाढाल याघडीला अदमासे ३००० कोटी रुपयांहून अधिक आहे. अनेक ट्रान्स्लेशन एजन्सीज देशभर कार्यरत आहेत.

महाराष्ट्रात व्यावसायिक स्तरावर भाषांतरकौशल्याचे पद्धतशीरपणे प्रशिक्षण देणाऱ्या अभ्यासक्रमाची गरज लक्षात घेऊन 'नॉलिज फाऊंडेशन' या ज्ञानव्यवस्थापनक्षेत्रात कार्यरत असलेल्या संस्थेने तज्ज्ञांच्या मदतीने उत्तमरीत्या भाषांतर कौशल्याचे प्रशिक्षण देणारा अभ्यासक्रम सुरू केला आहे. हा अभ्यासक्रम दूरस्थ पद्धतीने दिला जात असल्याने कोणालाही तो घरच्या घरी पूर्ण करून व्यावसायिक भाषांतरकार होण्याची संधी घेता येते. महाराष्ट्राची ज्ञानाधिष्ठित उद्योजकतेकडे होणारी घोडदौड पाहता मोठ्या संख्येने सर्व स्तरांवर भाषांतरकारांची गरज राहिल. संस्थेच्या पुढाकाराने संस्थेने भाषांतरकार होऊ इच्छिणाऱ्यांसाठी मोलाची संधी उपलब्ध केली आहे. प्रशिक्षित भाषांतरकारांना पुढे 'ज्ञानकर्मी' होण्यासाठी आवश्यक ते प्रशिक्षण देऊन त्यांच्या सामूहिक प्रयत्नाने एक विराट व्यापक माहितीज्ञान महाजाल सुरू करण्याचे दीर्घकालीन उद्दिष्ट संस्थेने डोळ्यांपुढे ठेवले आहे. अधिकाधिक लोकांना या मौलिक भाषांतर कौशल्याचे प्रशिक्षण घेता यावे या दृष्टीने संस्थेने अत्यंत माफक फीमध्ये हा प्रशिक्षण अभ्यासक्रम उपलब्ध करून दिला आहे. भाषांतरकारच नव्हे तर ज्ञानाची निर्मिती ज्ञानाचे अभिसरण आणि जनसामान्यांचे ज्ञानसक्षमीकरण करणारे मनुष्यबळ घडविणे हे या प्रशिक्षणाचे व्यापक उद्दिष्ट आहे. यातून एकूण ज्ञानउद्योगाला व उद्योजकतेला योगदान देणे हा संस्थेचा प्रयास आहे.

भाषांतर कौशल्य

भाषांतर कौशल्याची गरज

या घडीला महाराष्ट्रात चांगल्या भाषांतरकारांची मोठी वानवा आहे. इंटरनेटवरील माहिती ही बहुतांशी इंग्रजीत असल्याने माध्यमाचा प्रश्न येतो. ही माहिती भाषांतरित झाल्याखेरीज त्याचा लाभ घेता येणार नाही. इंग्रजीत प्रसिद्ध होणारी उपयुक्त माहिती सहजासहजी मराठीत उपलब्ध होत नाही. यामुळे मराठी ज्ञानभाषा होण्याला मर्यादा पडतात. मराठीतला एकूण ज्ञानसाठा वाढायला हवा. मराठीत ज्ञान उपलब्ध असण्यालाही मर्यादा पडत असल्याने मराठीची पीछेहाट होत आहे. यामुळे घातक स्वरूपाची 'माहितीची विषमता' निर्माण होण्याची भीती आहे. ग्रामीण भागात 'माहितीज्ञानाची उपासमार' आढळून येते. ज्ञानमाहितीची विषमता ही आर्थिक विषमतेहून अधिक जाचक व मारक ठरते. व्यावसायिक क्षेत्रांतील मोलाचे ज्ञान बहुतांशी इंग्रजीतच असल्याने केवळ इंग्रजी जाणणाऱ्यांनाच त्याचा लाभ घेता येतो. उदाहरण म्हणून व्यवस्थापन क्षेत्राकडे पाहता येईल. मराठीत व्यवस्थापनविषयक किती पुस्तके उपलब्ध आहेत? मोठ्या प्रमाणात सर्वत्र मराठी तरुण उद्योजकतेकडे वळतो आहे. नवनवीन कल्पनांचे प्रयोगांचे धुमारे फुटत असताना मागदर्शक पुस्तके किती आहेत? आपल्याकडे साहित्य म्हणजे कथा, कविता व कादंबऱ्या असे काहीसे स्वरूप असल्याने व्यवहारोपयोगी पुस्तके प्रसिद्ध होत नाहीत. येथे

भाषांतरित पुस्तके कळीची भूमिका बजावितात. इंग्रजीत अशा उपयुक्त पुस्तकांचा महापूर असताना मराठीत मात्र दुष्काळ का असतो बरे? याचा मराठी माणसाच्या एकूण स्पर्धात्मकतेवर मोठे दूरगामी दुष्परिणाम होण्याची शक्यता आहे. मराठी ज्ञानभाषा होण्यासाठी व्यापक प्रयत्न व्हायला हवेत. (एमआयटी, येल यांसारख्या अमेरिकेतील मोठ्या विद्यापीठाने सर्व अभ्यासक्रमांचे अभ्यास साहित्य विनामूल्य वेबसाइटवर उपलब्ध करून देण्याचा क्रांतिकारी निर्णय घेतला आहे. या प्रचंड ज्ञानाचे मराठीत भाषांतर कोण करणार? एमआयटीचे ज्ञान मराठीत आले. गावोगावच्या शैक्षणिक संस्था त्याचा वापर करू लागल्या तर ते किती उपयुक्त ठरेल याचा विचार करा!) हे कार्य केवळ 'ज्ञानकर्मी'च करू शकतील.

विज्ञानकथांसारखा प्रांत आज जवळपास रिकामाच आहे. इंग्रजीतील विज्ञानकथा मराठीत व्हायला हव्यात. इंग्रजीतील अभिजात साहित्य मराठीत यायला हवे. इंग्रजीतील दर्जेदार बालसाहित्य मराठीत यायला हवे. मराठीतील अभिजात साहित्य इंग्रजीत व्हायला हवे.

ज्ञानपीठ पुरस्काराने सन्मानित विंदा करंदीकर यांच्या अनुवादीत साहित्याकडे एक 'केस स्टडी' म्हणून पाहता येईल. मराठीतले भव्यदिव्य ते आजच्या जागतिकीकरणाच्या युगात जगभर जाण्यासाठी ते इंग्रजीतच नव्हे तर इतर भाषांतही जायला हवे. यासाठी अधिकाधिक संख्येने चांगले कुशल कसदार भाषांतरकार हवेत. उत्तम भाषांतरकार अनुवादक नाहीत ही प्रकाशकांची तसेच वृत्तपत्रांची नेहमीचीच ओरड असते. आजचे युग खऱ्या अर्थाने जनसंपर्काचे युग आहे. जनसंपर्क कंपन्या, प्रसार माध्यमातील कंपन्यांना भाषांतरकारांची आवश्यकता असतेच. न्यायालयासारख्या सरकारी खात्यांत तर भाषांतरकारांची आवश्यकता असतेच.

आज न्यायालयीन कामकाजातील कागदपत्रांचे समर्थ भाषांतर करू शकणारे भाषांतरकार फारच थोडे आहेत. तालुक्याच्या ठिकाणी व अन्यत्र कुशल भाषांतरकारांअभावी थातूरमातूर भाषांतर करून दिले जाते व त्यावरच भागवावे लागते. तांत्रिक भाषांतराच्या क्षेत्रात तर फारच कमी भाषांतरकार आहेत. यामुळे असंख्य लोकांना अनेक अडचणींना तोंड द्यावे लागते. ज्ञानाचे अभिसरण होत नाही आणि यातून ज्ञान उपलब्ध असूनही ज्ञानाची एक अनिष्ट, विक्षिप्त अशी मक्तेदारी निर्माण होते.

मराठी ज्ञानभाषा करणे, जनसामान्यांना इंग्रजी भाषेची होणारी अडचण दूर करणे, नवनव्या ज्ञानक्षेत्रांचा, कार्यक्षेत्रांचा परिचय करणे यासाठी उत्तम भाषांतरकार हवे आहेत. भाषांतर कौशल्य हे एक निश्चित, अतिविशिष्ट तसेच कष्टसाध्य कौशल्य आहे. यासाठी तुम्ही भाषाप्रभूच असायला हवे असे नाही. वाचन मनन नवनव्या गोष्टी शिकण्याची प्रवृत्ती हवी. हे कौशल्य आत्मसात करण्याचा कोणताही 'झटपट' छाप मार्ग नाही. 'ज्ञानकर्मी' ही स्वतःची भूमिका समजली की त्यादृष्टिने वाटचाल करता येते. स्वतःच स्वतःचे गुरू व्हायचे असते. सातत्याने व चिकाटीने अभ्यास केल्यास उत्तम कौशल्य आत्मसात करता येते. मात्र हे कौशल्य कष्टसाध्य आहे हे लक्षात घ्यावे. यासाठी प्रशिक्षण घेणे महत्त्वाचे ठरते.

भाषांतर कौशल्य काही प्रश्न

☛ भाषांतर म्हणजे काय?

भाषांतर म्हणजे 'एका कुपीतलं अत्तर दुसऱ्या कुपीत न सांडता ओतणे म्हणजे भाषांतर' अशी ज्येष्ठ पत्रकार साहित्यिक व भाषांतरकार अशोक जैन यांनी भाषांतराची व्याख्या केली आहे. एक इस्रायली कवी म्हणतो, 'ट्रान्सलेशन इज लाइक किर्सींग अ वुमन थ्रू ए व्हेल'. एका भाषेतील मजकूर काळजीपूर्वक काही नितीसंकेत पाळून दुसऱ्या भाषेत आणणे म्हणजे भाषांतर.

☛ भाषांतरकार कोण होऊ शकतो? भाषांतरकार हा लेखक साहित्यिक वर्गरे असायलाच हवा काय?

याचे अनुभवसिद्ध उत्तर 'ज्याला भाषांतरकार व्हायची इच्छा आहे अशी कोणतीही व्यक्ती भाषांतरकार होऊ शकते' असे आहे. मात्र यासाठी भाषांतरकाराकडे काही निश्चित क्षमता (उदा. संपन्न भाषिक क्षमता) हवी. दोन्हीही भाषांची (साधन व लक्ष्य) प्रमाण भाषा म्हणून जाण हवीच. साधन भाषेतील मजकूर आशयासह आकलन होऊन तो समर्थपणे लक्ष्य भाषेत आणता यायला हवा. तसेच शब्दकोशासारखी संसाधनेही हवीत. इंटरनेटचा प्रभावी वापर करता यायला हवा. संशोधकवृत्ती हवी, प्रखर संवेदनशीलता, सजगता, टीपकागदासारखी निरीक्षण शक्ती हवी. भाषिक क्षमता या जोपासाव्या लागतात आणि म्हणून भाषांतरकाराला व्यासंगी असावे लागते. सतत शिकत राहावे लागते. सकारात्मक दृष्टिकोण सातत्यपूर्ण अभ्यासाची चिकाटी तसेच भाषांतराच्या कामाची आवड याही बाबी महत्त्वाच्या आहेत.

भाषांतरकार होऊ इच्छिणारा स्वतः सर्जनशील लेखन करित असल्यास उत्तमच. ज्येष्ठ लेखक-अनुवादकांच्या मते भाषांतरकार हा त्याच्या स्वतःच्या भाषिक व सांस्कृतिक संदर्भात मूळ मजकूर नव्याने लिहित असतो. काही वेळा तर भाषांतराचे काम हे मूळ लेखनापेक्षा अधिक किचकट गुंतागुंतीचे वा आव्हानात्मक असते. स्व. वसंत बापटांनी अब्राहम लिंकन यांचे भाषांतरित केलेले शिक्षकास पत्र आपण वाचलेच असेल. भाषांतरकाराच्या प्रतिभेची ताकद त्यातून लक्षात येते.

प्रमाण भाषांवर प्रभुत्व असेल, आवड व व्यासंग असेल तर योग्य प्रशिक्षण व मार्गदर्शनाने भाषांतरकार होता येते. येथे जर शास्त्रीय मजकुराचे भाषांतर असेल तर भाषांतरकार स्वतः त्या ज्ञानक्षेत्रातील असणे अधिक उत्तम. कारण त्याला त्या त्या ज्ञानक्षेत्रातील भाषेची, परिभाषेची, संप्रेषणसंवाद पद्धतीची व एकूण अभिव्यक्तीची जाण असते व तो ते भाषांतर अधिक सहजगत्या व जिवंतपणे करू शकतो. अर्थात येथे त्या त्या ज्ञानशाखेतील उपलब्ध पारिभाषिक शब्दकोशांची मदत घेता येते. आपण जे काही वाचतो, ऐकतो ते आपण आपल्या स्वतःच्या संदर्भात, आपल्या भाषेत भाषांतरित करित असतोच, त्याचा अर्थ लावीत असतोच. कोणत्याही ज्ञानशाखेतील पदवी ही किमान पात्रता आहे.

☛ भाषांतरकार होण्यासाठी प्रशिक्षण घेतलेच पाहिजे काय ?

भाषांतर हे कौशल्य आहे, अतिविशिष्ट कौशल्य आहे. त्याचा जर पद्धतशीरपणे, अनुभवी तज्ज्ञांच्या मार्गदर्शनाखाली अभ्यास केला तर प्रभावीपणे व वेगाने भाषांतरकौशल्य आत्मसात करता येते. भाषांतराची एकूण प्रक्रिया, तंत्रे, पद्धती, संसाधने या बाबी सुनिश्चित अभ्यासक्रमातून मिळत असल्याने प्रशिक्षण घेणे खचीतच लाभदायक ठरते. केवळ भाषांवर प्रभुत्व असणे पुरेसे नाही. आवाज सगळ्यांनाच असतो मात्र सुरेल फार थोड्यांनाच गाता येते तसाच काहीसा हा प्रकार आहे. भाषांतर हे चिकाटीने, सरावाने व सातत्याच्या अनुभवी व्यासंगानेच आत्मसात करता येते. तसेच प्रत्येक ज्ञानशाखेची स्वतंत्र अशी भाषा असते. ती व्यवस्थित आत्मसात करणे गरजेचे असते.

भाषांतर म्हणजे इकडला माल उचलून तिथे टाकणारी हमाली खचीतच नव्हे. भाषांतर हे अत्यंत काळजीपूर्वक कमालीच्या जबाबदारीने करावयाचे कौशल्यपूर्ण काम आहे. भाषांतराची एक विशिष्ट प्रक्रिया आहे. 'ट' ला 'ट' व 'म' ला 'म' करून चांगले भाषांतर होत नाही. भाषांतराची स्वतंत्र प्रक्रिया व तंत्रे आहेत, नियम आहेत. ही प्रक्रिया विषयानुरूप तंत्रांसह बदलते. भाषांतर जर साहित्यिक प्रकारचे सर्जनशील वर्गातील असेल तर भाषांतरकाराला ते

वेगळ्या प्रक्रियेने, पद्धतीने व तंत्राने करावे लागेल. साहित्यिक भाषांतर करणाऱ्याला साहित्याचा, त्या त्या ज्ञानशाखेचा व्यासंग हवा. मात्र सर्वप्रकारच्या भाषांतरात काही मूलभूत बाबी कायम राहतात. यासाठी भाषांतर कौशल्याचे विशेष व्यावसायिक प्रशिक्षण घेतले असणे आवश्यक आहे.

‘साधन भाषा’ व ‘लक्ष्य भाषा’ या दोन्ही भाषांचा अभ्यासू व्यासंग हवा. चौफेर वाचन निरीक्षण मननचिंतन हवे. सातत्याने दोन्ही भाषासंस्कृत्यांत होणाऱ्या घटनांविषयीची संवदेनशीलता जागरूकता हवी. सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे भाषांतराच्या कामात ठाम निष्ठा व शिस्त हवी. आपल्या ‘ज्ञानकर्मी’ या भूमिकेचे भान हवे. या सर्व अनेक गोष्टींबरोबरच भाषांतरकाराकडे भाषांतराचे कौशल्य हवे. कौशल्य हे कष्टसाध्य असते. ते केवळ सततच्या अभ्यासाने, सरावाने आणि चिकाटीने साध्य होते. ‘एका भाषेतील मजकूर दुसऱ्या भाषेत नेणे’ ही जरी भाषांतराची ढोबळ व्याख्या होत असली तरीही कोणतेही भाषांतर हा गुंतागुंतीचा मामला असतो. भाषांतर केवळ भाषा बदलण्यापुरताच नसते. भाषा बदलाबरोबरच होणारे सांस्कृतिक बदलही विचारात घ्यावेच लागतात. त्यासाठी प्रशिक्षणातून विकसित होणारी एक निश्चित दृष्टी हवी. संशोधक व्यासंगी वृत्ती हवी.

भाषांतरकाराची भूमिका

भाषांतरकार हा खऱ्या अर्थाने ‘ज्ञानकर्मी (नॉलिज वर्कर)’ असतो. एका भाषेतील माहितीज्ञान तो दुसऱ्या भाषेत आणतो. मुळात माहिती व ज्ञान या दोन विभिन्न बाबी आहेत. निरीक्षणाद्वारे काढलेले अनुमान म्हणजे माहिती तर अनुभवाच्या आधारे या अनुमानांवरून काढलेले निष्कर्ष म्हणजे ज्ञान असे म्हणता येईल. माहितीतून ज्ञान मिळविणे हे फार मौलिक कौशल्य आहे. भाषांतरकार भाषा प्रभुत्वाने व प्रशिक्षणातून आलेल्या क्षमतांमुळे माहितीतून ज्ञान वेचून सर्वांना उपलब्ध करून देतो. म्हणून समाजाला व्यापक स्तरावर वेगाने सक्षम करण्यास तो खचीतच समर्थ असतो. समाजाला मोलाचे योगदान देऊ शकतो.

ज्ञानकर्मी होण्यासाठी काही निश्चित कौशल्ये मिळवायला हवीत. यशस्वी ज्ञानकर्मी होण्यासाठी ज्ञान माहितीच्या माध्यमावर आवश्यक प्रभुत्व (इंग्रजीवर उत्तम प्रभुत्व) हवे तसेच सुसंवाद कौशल्य व भाषांतर कौशल्यही मिळवायला हवे. मातृभाषेप्रमाणे इंग्रजीवर उत्तम प्रभुत्व असणे हे एक सामर्थ्यच आहे पण ज्ञानकर्मी होण्यासाठी स्वतःची भाषा संपन्न समृद्ध करून अभिव्यक्ती विकास साधणे गरजेचे आहे.

भाषांतरकारांना संधी

अभ्यासक्रम यशस्वीरीत्या पूर्ण केल्यानंतर पुढे काय ?

अभ्यासक्रम यशस्वीरीत्या पूर्ण करणाऱ्यांना संस्थेचे ‘ट्रान्सलेशन असोसिएट्स’ म्हणून सदस्यत्व दिले जाईल. संस्थेतर्फे त्यांना भाषांतरकार होऊ इच्छिणाऱ्याने ‘ज्ञानकर्मी’ ही स्वतःची भूमिका नीट समजून घेतली पाहिजे. झपाट्याने सर्वदूर पसरत असलेलं माहिती तंत्रशास्त्र आणि प्रसारमाध्यमे यांच्या संमीलिकरणातून महत्त्वाकांक्षेला आणि सृजनशिलतेला वाव असलेली अनेक क्षेत्रे उदयाला आली आहेत. यात विशिष्ट कौशल्य मिळवून मोठ्या कंपनीत प्रतिष्ठेचे मोठे करिअर करण्यासाठी व स्वतःचा स्वतंत्र व्यवसाय सुरू करण्यासाठी अमाप संधी आहेत.

भाषांतरकाराला केवळ साहित्यिक भाषांतर हाच प्रांत आहे असे नसून ज्ञानाच्या प्रत्येक शाखेत संधी आहे. साधे सॉफ्टवेअरचे उदाहरण घ्या. एखादे सॉफ्टवेअर कसे वापरावे हे अनेक भाषांत विशद करून सांगावे लागते. जगभरातील वाढता व्यापार पाहता वस्तू व सेवांची माहिती विविध भाषांत द्यावी लागते. म्हणजे भाषांतर करणे

आलेच. प्रत्येक नव्या मोबाईलच्या वापराविषयीच्या सूचना विविध भाषांमध्ये द्याव्याच लागतात. त्यामुळे व्यापारवृद्धीसाठीही भाषांतराला महत्त्वाचे स्थान प्राप्त झाले आहेच.

एका निश्चित व्हिजनने-क्रांतदर्शित्वाने आम्ही हा अभ्यासक्रम सुरू केला आहे. उत्तम भाषांतर कौशल्य आत्मसात केलेल्या आमच्या प्रशिक्षित विद्यार्थ्यांना अनेक संधी उपलब्ध आहेत. अनेक प्रकाशनगृहांकडून सातत्याने विचारणा होत असते. आमच्या विद्यार्थ्यांची सविस्तर माहिती विविध सॉलिसिटर फर्म्स, जाहिरात एजन्सीज प्रकाशनगृहे, वर्तमानपत्रे यांना पाठविली जाते.

तुम्हांला स्वतःचा 'ट्रान्स्लेशन ब्युरो' सुरू करता येईल. सरकारीच नव्हे तर खाजगी क्षेत्रांतील नोकऱ्यांतही भाषांतर कौशल्याला मोठे महत्त्व आले आहेच. राष्ट्रीय ज्ञान आयोगाचे अध्यक्ष सॅम पित्रोडांनी स्पष्ट केल्याप्रमाणे (www.knowledgecommission.nic.in) देशाला पाच लाख भाषांतरकारांची गरज आहे.

या अभ्यासक्रमाने आपले जीवन समृद्ध तर होईलच आपली भाषिक जाण वाढेल. साहित्यिक व्यासंग वाढेल आणि तुमच्या जाणिवेचे क्षेत्र विस्तारेल. तुमच्या ज्ञानक्षेत्रातील ताज्या घडामोडींशी आपला संपर्क राहिल. त्यातील लोकांशी आपले नेटवर्किंग होईल. आमचे काही विद्यार्थी हे सत्तरीच्या घरात आहेत. निवृत्तीनंतरच्या निवांतपणात कधी काळी वाचलेली मनात घर करून राहिलेली पुस्तके मराठीत आणण्याच्या ओढीने ते आमच्याकडे प्रशिक्षण घेत आहेत. आमचे अनेक विद्यार्थी लिहितात झाले आहेत. विविध वर्तमानपत्रांसाठी लिहितात आहेत. विद्यार्थी वर्गात विविध क्षेत्रांतील मंडळी आहेत. ते जिद्दीने अभ्यासक्रम पूर्ण करीत आहेत याचा आम्हांला आनंद आहे. दूरस्थ पद्धतीने प्रशिक्षणाची सुविधा असल्याने आपल्या गतीने हा अभ्यासक्रम करता येतो. अशा पद्धतीचा हा महाराष्ट्रातीलच नव्हे तर देशभरातील पहिलावहिला स्वायत्त उपक्रम आहे याचा आम्हांला विशेष आनंद व अभिमान आहे.

आपल्या विभागात आपण भाषांतरसेवा सुरू केल्यानंतर लवकरच तुम्ही स्वतःचे ज्ञानकेंद्र सुरू करून विविध ज्ञानसेवा देऊ शकाल. आमच्या संस्थेच्या विविध उपक्रमांत वेळोवेळी आपल्याला सहभागी करून घेऊच. व्यावसायिक मराठी भाषांतरकारांना ज्ञानव्यावसायिक म्हणून एक व्यासपीठ मिळावे म्हणून संस्थेतर्फे एक विशेष संघटनेची बांधणी करण्याचेही प्रयत्न होत आहेत. एक विशेष ब्लॉगही लवकरच सुरू होत आहे. यातून मराठीला ज्ञानभाषा करण्यासाठी जोरदार, व्यापक प्रयत्न करता येतील असा विचार आहे. या व्यासपीठातर्फे प्रशिक्षण कार्यशाळा, नव्या संधींचा वेध घेणे, नवनवी संसाधने तयार करणे, नवनव्या तंत्रज्ञानाचा परिचय करून घेणे, नव्या व्यावसायिकांच्या समस्या सोडविणे, ज्ञानउद्योजकतेला मार्गदर्शन देणे, वेळोवेळी परिसंवादांचे आयोजन करणे, यांसारख्या बाबींवर लक्ष दिले जाईल.

सर्टिफिकेट कोर्स इन प्रोफेशनल ट्रान्सलेशन स्किल्स

पेपर १ : भाषांतर आणि भाषाशास्त्र

- स्रोत भाषा इंग्रजी व लक्ष्य भाषा मराठी प्रभुत्व विकास: व्याकरण व शब्दांग्रहांचा अभ्यास
- भाषांतर व भाषाशास्त्र : भाषा शास्त्राचा परिचय
- भाषांतर परिचय: भाषांतर सिद्धांत आणि प्रक्रिया, विविध प्रकारचे भाषांतर, भाषांतरकर होण्यापूर्वी, भाषांतर करण्यापूर्वी, भाषांतरकर व भाषांतरकराची भाषा, भाषांतराचे नितीसंकेत, लांबलचक कठिण वाक्यांचे भाषांतर करताना, लेखन कौशल्य विकास, पत्रकारितेची ओळख.
- काही उत्तम भाषांतरांचा चिकित्सक अभ्यास
- काही अनुभवी व प्रसिद्ध लेखक/ भाषांतरकारांशी हितगुज

पेपर २ : अवांतर वाचन

अवांतर वाचन: भाग १, २, ३

पेपर ३ : वृत्तपत्रीय भाषांतर

न्यूजपेपर अँड पिरीऑडिकल्स ट्रान्सलेशन (वृत्तपत्रीय लेखांचे भाषांतर लेख संक्षिप्त करून भाषांतरबातम्यांचे व व्यंगचित्रांतील मजकुराचे भाषांतर इतर वृत्तपत्रीय लेखनाचे भाषांतर मुलाखतीचे भाषांतर, भाषणांचे भाषांतर)

पेपर : ४

यात विविध भाषांतर प्रकार अभ्यासायचे आहेत:

१) साहित्यिक भाषांतर विविध साहित्यप्रकारांचा तौलनिक अभ्यास व त्यांचे भाषांतर

- उत्तम साहित्यिक भाषांतराचा चिकित्सक अभ्यास
- बालसाहित्याचे भाषांतर

पेपर : ५ तांत्रिक लेखनाचा परिचय

पेपर : ६ तांत्रिक मजकूराचे भाषांतर

- आर्थिक-वित्तीय भाषांतर
- जाहिरातीचे भाषांतर
- शासकीय दस्तावेजांचे भाषांतर
- न्यायालयीन क्रमक्रमाचे भाषांतर
- शैक्षणिक मजकूराचे भाषांतर

पेपर : ७ संकेतस्थळांवरील मजकूराचे भाषांतर

पेपर : ८ ज्ञानयुग आणि ज्ञानव्यवस्थापन आणि भाषांतरकराची भूमिका

पेपर : ९ स्वयंरोजगार व व्यवसायविषयक संधी : महाजालावरील विविध माहिती-ज्ञानाचे स्रोत, युनिकोडचा वापर, स्वतःचे ज्ञानकेंद्र/स्वतःची भाषांतरसेवा सुरू करण्याचा प्रकल्प, इत्यादी.

पेपर १० : प्रकल्प

प्रकल्प: हेलन केलरच्या 'द स्टोरी ऑफ माय लाइफ' या आत्मचरित्राच्या पहिल्या पाच प्रकरणांचे भाषांतर अभ्यासक्रमाच्या कालावधीत पूर्ण करून शेवटी तपासण्यासाठी संस्थेकडे पाठवायचे आहे.

स्वाध्याय (Assignments) : स्वाध्याय हे बहुपर्यायी वस्तुनिष्ठ तसेच दीर्घोत्तरी प्रश्नांच्या स्वरूपात असतील. पेपर १ ते पेपर ५ साठी स्वाध्याय असतील. स्वाध्याय दिलेल्या वेळापत्रकानुसार सोडवून पाठविणे अनिवार्य आहे.

● **परीक्षा व समारोप** (परीक्षेची प्रश्नपत्रिका विद्यार्थ्यांला घरी पाठविली जाईल आणि त्यात दीर्घोत्तरी प्रश्न तसेच प्रकल्पाचा समावेश असेल. दिलेल्या मुदतीत उत्तरपत्रिका तपासण्यासाठी संस्थेकडे पाठवायच्या आहेत. उत्तर पत्रिका सादर केल्यानंतर पंधरा दिवसांनी प्रमाणपत्र पाठविले जाईल.)

अभ्यासक्रमाविषयीची ठळक माहिती

कालावधी: ९ महिने

पात्रता: पदविक्र वा पदवी (कोणत्याही ज्ञानशाखेतील). इंग्रजी व मराठीवर चांगले प्रभुत्व असणे आवश्यक.

पद्धत : टपालाद्वारे अभ्याससाहित्य पाठविले जाईल. सोबत आवश्यक पारिभाषिक शब्दकोश पाठविले जातील. काही शब्दकोश, संकल्पना स्पष्टीकरण कोश व फॉण्ट्स यांची सीडी पाठविली जाईल.

समाधानकारक कामगिरी असणाऱ्यांना अंतिम परीक्षेनंतर भाषांतर कौशल्य अभ्यासक्रम यशस्वीरीत्या पूर्ण केल्याचे संस्थेचे प्रमाणपत्र दिले जाईल.

अभ्यासक्रमाची भाषा

या अभ्यासक्रमात इंग्रजीतून मराठीत भाषांतर करण्याचे प्रशिक्षण दिले जाईल. छापील अभ्याससाहित्य इंग्रजी व मराठी या दोन्ही भाषांत असेल.

अभ्यासक्रमाचे एकत्रित शुल्क: ₹. ९५००.

प्रवेश कसा घ्यावा ?

सोबत दिलेला प्रवेश अर्ज काळजीपूर्वक भरून अभ्यासक्रमाचे शुल्क म्हणून रू. ९५०० चा मुंबईत देय केलेला धनादेश/धनप्रेष (डिमांड ड्राफ्ट) पाठवावा. धनादेश / धनप्रेष 'Knowledge Fountain LLP' या नावाने काढावा. प्रवेशअर्ज स्पीड पोस्टाने पाठवावा. प्रवेश अर्ज मिळाल्यावर व धनादेश/धनप्रेषाची रक्कम संस्थेच्या खात्यात जमा झाल्याच्या एका आठवड्याच्या आत अभ्यास साहित्य पाठविले जाईल.

महत्त्वाचे :

अ) अभ्याससाहित्य एवढेच वेळी पाठविले जाईल. नऊ महिन्यात अभ्यासक्रम पूर्ण करणे बंधनकारक राहिल. हा कालावधी जास्तीत जास्त तीन महिन्यांनी वाढविता जाईल. कालावधीनंतर नव्याने प्रवेशअर्ज व त्यावेळी निर्धारित करण्यात आलेले अभ्यासक्रम शुल्क भरून प्रवेशाचे नूतनीकरण करावे लागेल. प्रमाणपत्र मिळविण्यासाठी प्ररीक्षा प्रकल्प पूर्ण करणे अनिवार्य राहिल.

ब) अभ्यासक्रमाचे संपूर्ण शुल्क एकाचवेळी भरावे लागेल. एकदा भरलेले शुल्क परत केले जाणार नाही. अभ्यासासाठी दिलेले अभ्याससाहित्य हे संस्थेच्या मालकीचे असून स्वतःच्या अभ्यासाव्यतिरिक्त त्याचा अन्यत्र वापर केला जाणार नाही याची विद्यार्थ्यांने काळजी घ्यायला हवी.

संदर्भवजा अन्यत्र वापरासाठी संस्थेच्या संचालकांची लेखी पूर्वपरवानगी घेणे अनिवार्य आहे.

About Indian Institute of Knowledge Engineering & Management

Institute for Knowledge Engineering & Management is founded by Mr. Prakash Almeida to take knowledge management skills to more and more people. iiKEM considers itself as a powerful tool for social change and socio-economic empowerment. A team of eminent knowledge workers is associated with the iiKEM. It offers Knowledge Management (KM) solutions to the corporate sector.

Given the acute shortage of trained and skilled Knowledge Workers, iiKEM has taken initiative to train human resource at all levels in the vital skill of KM. iiKEM has developed a unique, first of its kind course that trains you as 'Knowledge Worker. iiKEM is committed to empower society through knowledge.

Its motto is: Empowering Society Through the Power of Knowledge.

KnowledgeFountain is developing various need-based Knowledge products. KnowledgeFountain has undertaken an ambitious project to translate 500 important books on various fields of knowledge like management, etc. from English into Marathi

Prakash Almeida Founder- Director

MSC (Knowledge Management), MA (Economics), MA (Eng), MA (Linguistics UGC NET), MA (Distance Education Gold Medal-IGNOU), MSc (Ecology & Environment), MA (Disaster Mngt), MA (Defence & Strategic Studies UGC NET), MA (Sociology), MA (International Relations), MA(Hindi), MBA (Education Mngt.), MA (Philosophy & Religion), MA (Gandhi & Peace Studies Gold Medal- IGNOU), DBM, PGDDE, DCSM, DSEI, PGDUPDL, DEIM, DID, DMM, DMC (Journ.), DES, DAPR. Alumnus of Indian Institute of Management-Ahmedabad.

Currently pursuing doctoral research.

Author of over 10 books. Editor and translator. Corporate trainer and economist. He is a well known speaker on various socio-economic issues. He also leads corporate training workshops. He is Director and Chief Knowledge Officer at KnowledgeFountain. He is Founder-Director of EnglishFountain (www.englishfountain.com), Tagore Institute of Mind Cultivation & Research (www.timcr.in) Career Development Centre (www.careerdevelopmentcentre.in)

iiKEM

Indian Institute of Knowledge Engineering & Management

PP Paradise, B-wing, 2nd Floor, Near Gurudwara, Ambadi Road,

Vasai Station (W), Dist. Palghar, MS—401202

Email: knowledgefountain@gmail.com www.Knowledgefountain.org

**सर्टिफिकेट कोर्स इन प्रोफेशनल ट्रान्सलेशन स्किल्स
प्रवेश अर्ज**

अनुक्रमांक :

प्रति
मा . संचालक
नॉलिज फाऊन्टीन
वसई पालघर .

पासपोर्ट साईज
फोटो

महोदय,

मी—-----आपल्या 'भाषांतर कौशल्य अभ्यासक्रम' या अभ्यासक्रमाला प्रवेश घेऊ इच्छितो. याविषयीचे माहितीपत्रक मी वाचले असून मला त्यातील नियम व अटी मान्य आहेत. सोबत अभ्यासक्रमाची संपूर्ण फी एकरकमी रूपये ९५०० मुंबईत देय केलेल्या धनादेशाने/धनप्रेषाने (डिमांड ड्राफ्ट) ने 'Knowledge Fountain LLP' या नावे पाठवित आहे. मला या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश द्यावा ही विनंती.

: प्रशिक्षणार्थीची माहिती :

संपूर्ण नाव :

संपूर्ण पत्ता :

पिनकोड :

दूरध्वनी
(घर)क्रमांक

दूरध्वनी (कार्यालय)क्रमांक

भ्रमणध्वनी:

इमेल:

शैक्षणिक पात्रता:

भाषांतर वा लेखनाचा अनुभव आहे काय? (वेगळी माहिती जोडा):

संगणक व माहितीजालाचा उपयोग करता काय?

दिनांक :

प्रशिक्षणार्थीची सही

